

BİREYSEL SES EĞİTİMİNE YÖNELİK PERFORMANS ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ

Ezgi Ertek Babaç
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
ertekezgi@gmail.com

Prof. Dr. Esra Dalkıran
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
edalkiran@mehmetakif.edu.tr

Özet

Bu araştırmanın amacı, bireysel ses eğitimi dersinde, performansın ölçülmesinde nesnel sonuçlar elde etmek için bireysel ses eğitimi ölçeği geliştirmektir. Bu amaçla, ilgili üniversitelerin "Bireysel Ses Eğitimi" ders içerikleri incelenerek elde edilen veriler doğrultusunda, bir madde havuzu oluşturulmuştur. Maddeler, uzman görüşlerine sunularak ölçeğin kapsam geçerliği alınmış, 16 maddeden oluşan 5'li likert tipi ölçme aracı uygulama aşamasına getirilmiştir. Araştırmada betimsel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Veriler, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında, oluşturulan ölçek aracılığıyla Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Adnan Menderes Üniversitesi ve Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültelerinin Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında öğrenim gören bireysel ses eğitimi dersi öğrencilerinden 182 öğrencinin performansı izlenerek toplanmıştır. Geliştirilen ölçeğin yapı geçerliği için temel bileşenler analizine ve ölçek kullanılarak verilen notlar ile kullanılmadan verilen notların korelasyonuna bakılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini tespit etmek amacıyla hesaplanan Cronbach's Alfa güvenilirlik katsayısı .90, Kappa puanlayıcılar arası güvenilirlik katsayısı .78 olarak bulunmuştur. Araştırma kapsamında elde edilen verilerden oluşan bulgular doğrultusunda geçerli, güvenilir, kullanışlı bir ölçek geliştirildiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Bireysel ses eğitimi, ölçme değerlendirme, performans ölçeği.

DEVELOPMENT OF PERFORMANCE MEASUREMENT TOOL FOR INDIVIDUAL VOICE TRAINING

Abstract

The aim of this study is to develop an individual voice training scale in order to achieve objective results in the measurement of performance in the individual voice training course. For this purpose, the relevant universities "Individual Voice Training" course content in accordance with data obtained by examining an item pool was created. The items were submitted to the expert opinion and the scope validity of the scale was obtained and a 5-point Likert-type measuring instrument consisting of 16 items was brought into implementation. In this study, descriptive research methods are used. The data were collected by means of the scale of 182 students from the individual voice education students of the Music Education Departments of Mehmet Akif Ersoy University, Adnan Menderes University and Uludag University. For the construct validity of the developed scale, the basic components analysis and the scores given by using the scale and the correlation of the grades given without being used were examined. In order to determine the reliability of the scale, the Cronbach Alpha reliability coefficient was .90, and the Kappa rater reliability coefficient was found to be .78. It was concluded that a valid, reliable and useful scale was developed in accordance with the findings of the study.

Keywords: Individual voice training, assesment and evaluation, performance scale.

GİRİŞ

Müzik eğitiminin bir alt dalı olan ses eğitimi, bireyin yaşantısında önemli bir yere sahiptir. İnsan sesi, en önemli iletişim aracı ve eşi benzeri olmayan doğal bir enstrümandır. Doğru kullanıldığında yaşamı kolaylaştırdığı gibi yanlış kullanıldığında ses sağlığını olumsuz etkileyebilmekte ve hatta ses tellerinde kalıcı sorunlara yol açabilmektedir. Bu sebeple sesin kullanımına dikkat edilmeli, ses sağlığı ile ilgili gerekli tedbirler alınmalıdır. Sesin doğru kullanılması, korunması ve geliştirilmesi için ses eğitimi gereklidir.

Ses eğitiminin birçok tanımı vardır. "Bireyin sesini, anatomik ve fizyolojik yapı özelliklerine uygun olarak sanatsal ve eğitsel amaçlar doğrultusunda belirli bir teknik ve müziksel duyarlılıkla doğru, güzel ve etkili kullanabilmesi için gerekli davranışları kazandırma sürecidir" Çevik (2006: 650). "Şarkı söyleme sanatında müzikal davranışları geliştirmeyi amaçlayan sanatsal ve teknik çalışma sürecidir" Say (2005: 475). İnsan sesinin oluşumunda öncelikle beyin, daha sonra solunum organları (solunum borusu, bronşlar, göğüs kafesi, diyafram, ciğerler, karın kasları), konuşma organları (larenks ve ses telleri, farenks, gırtlak kapağı, dil, küçük dil, yumuşak damak, sert damak, dudak, dişler, çene) ve rezonans boşlukları görev yapmaktadır (Sabar, 2008: 25-29). Çevik (1997: 20-21) ise insan ses sisteminde bulunan solunum aygıtı (aktivatör) – üfleyici, titreşim aygıtı (ses jeneratörü) – verici, yankı aygıtı (rezonatör) – yansıtıcı üçlününün birlikte çalışmasıyla insan sesinin oluşabileceğini vurgulamıştır. İnsan sesi oluştuktan sonra eğitildiği takdirde ses oluşumu için gerekli olan organları tanır ve sesi rezonans boşluklarına oturtarak tınıyı güçlendirebilir. İyi atak ve ses tınlama için şarkıcının düşüncesinde olması gerekenleri şu şekilde bir bütün olarak düşünebiliriz:

- Gergin olmayan rahat ve doğru bir duruş,
- Kontrollü ve destekli bir nefes
- Doğru ses-nefes bağlantısı
- Açık gırtlak pozisyonu
- Doğru artikülasyon
- Sesi boşluklara doldurma
- Ton duygusunu hissetme (Sabar, 2008: 88).

Toplumun gelişmesi bireyin gelişmesine bağlıdır. Bu da ancak bireyin fiziksel, ruhsal, zihinsel yönden eğitilmesiyle oluşabilir. Geçmişten günümüze eğitim alanında yapılan çalışmalar incelendiğinde, bireyin başarısızlığının nedenleri belirlenerek bu nedenlerin nasıl ortadan kaldırılabileceği, başarısının nasıl artırılacağı, daha iyi eğitimin nasıl yapılabileceği vb. konular ele alınmış ve en iyi eğitim sistemine ulaşmanın yolları aranmıştır (Ekici, 2012: 558). Eğitimde ölçme ve değerlendirme, eğitim sürecinde yapılacak olan düzenlemelerin ve hazırlanacak olan eğitim programlarının iyileştirilmesine ve geliştirilmesine önemli katkı sağlayacaktır. Eğitimde devinışsel alan (psiko-motor) davranışları ölçmek için kullanılan yöntemler performans ölçme değerlendirme yöntemleri olarak bilinmektedir. Bireyin öğrendiklerini veya becerilerini performans sergileyerek ortaya koyması durumunda yazılı ölçme araçlarıyla ölçmenin sağlıklı olamayacağı göz önünde bulundurulduğunda, performans ölçümünün önemi ortaya çıkmaktadır (Akçay, 2011: 1). Müziksel performansın ölçülmesi, bireyin müziksel performans davranışlarına sahip olup olmadığıyla ve sahipse sahip oluş derecesiyle ilgilidir (Saraç ve Şeker: 103). Schleuter'e göre (1996), müziksel performansın sistematik olarak ölçülmesinin en önemli nedeni öğrencinin gelişimini takip edebilmektir (Akt. Çiftçi ve Kurtuldu, 2010: 180). Müzik eğitiminde, teknik bilginin yanı sıra asıl olan seslendirmeye ağırlık vermektedir. Müziğin performansı sürecinde her zaman çalma, söyleme, seslendirme yorumlama teoriden önce gelmiştir (Yarar, 2010: 17).

Performans, performans ölçme araçları veya testleri ile ölçülmektedir. Performans ölçme araçları, öğrencinin sınav performansı sırasında hedef davranışları, hangi alanlarda ve ne ölçüde ortaya koyduğunu tespit etmek amacıyla uygulanmaktadır (Dalkıran, 2006: 7). Ölçme araçlarının geliştirilmesinde sırasıyla; aracın hazırlanması, denenmesi, değerlendirilmesi ve düzeltilmesi adımları izlenmelidir. Gerekli adımlar izlenerek hazırlanan ölçme aracı, kullanıldığı süre içerisinde düzenli olarak gözden geçirilerek gerekli değişiklikler yapılmalı, güncellenmeli, geliştirilmeye devam edilmelidir (Uçan, 2005; Akçay, 2011: 14). Tarman (2016: 83)'a göre ise müzik eğitiminde ölçme yapmak için öncelikle

hangi özelliklerin ölçülmek istendiği belirlenmeli daha sonra ölçülecek özellikler sayı veya sembollerle ilişkilendirilmeli ve ilişkilendirilen bu sayı veya sembollerin hangi kurala göre karar verileceği belirlenmelidir.

“Çağlar’a göre (1983) iyi bir ölçme aracı altı özelliğe sahip olmalıdır. 1-Geçerlik: Bir testin geçerliği, ölçmek istenilen alanın, konunun bütün özelliğini ölçebilecek şekilde olmasıdır. 2-Güvenirlilik: Bir testin ölçtüğü alan ya da konuyu, her zaman aynı hassasiyetle ölçmesidir. 3-Nesnellik: Bir testin nerede, ne zaman ve kim tarafından kullanıldığına bakılmaksızın sonuçların değişmemesi durumudur. 4-Kullanışlılık: Testin kolayca uygulanabilmesidir. 5- Örnekleycilik: Testin uygulandığı alanın tümünü kapsayacak bir örnekleme sahip olması durumudur. 6-Ayırtedicilik: Testin uygulandığı grubu en iyi, iyi, orta ve zayıf kategorilerinde ayırt edici niteliğe sahip olmasıdır” (Çağlar, 1983; Tufan, 1997 akt. Dalkıran, 2008: 118).

Ses eğitimi, güzel sanatlar liseleri ve üniversitelerin çeşitli programlarında yer almakla birlikte bu çalışmada yalnızca üniversitelerin Eğitim Fakülteleri’nde uygulanan “Bireysel Ses Eğitimi” dersi üzerine yoğunlaşmıştır. Eğitim Fakültelerinin 2006 yılı müzik öğretmenliği lisans programı, “Bireysel Ses Eğitimi” ders içeriklerine bakıldığında “Bireysel Ses Eğitimi” dersinin, “Bireysel Ses Eğitimi I, Bireysel Ses Eğitimi II, Bireysel Ses Eğitimi III, Bireysel Ses Eğitimi IV” olmak üzere toplam dört yarıyılta yer aldığı görülmektedir. Egüz (1991: 1)’e göre ses, insan yaşamında konuşmak ve müzik yapmak gibi iki önemli işleve sahiptir. Ses eğitiminin konuşma eğitimi ve ses sağlığı ile ilişkisi vardır (Sapir vd., 1996; Mendes vd., 2004; Stegemöller vd., 2008; Siupsinskiene ve Lycke, 2010; Hazlett vd., 2011). Bu doğrultuda dersin en önemli amacı, müzik öğretmeni adaylarının günlük ve mesleki yaşantılarında en önemli iletişim aracı olacak seslerini doğru, güzel ve etkili kullanmalarını sağlamaktır. Ses eğitiminin önemi, sesin korunması ve eğitilip geliştirilmesi konusunda müzik öğretmeni adaylarına yol gösterilmesi temel hedefler arasındadır. Bunun yanı sıra, şarkı söylemek için doğru duruş pozisyonunun sağlanması, solunum ve konuşma organlarının tanıtılması, ses- nefes bağlantısının kurulması, sesin tınısının güçlendirilmesi, kelimelerin doğru artikülasyon ile telaffuz edilmesi, müzikalite ve yorumlama konusunda sesin geliştirilmesi, ulusal ve uluslararası repertuarın tanıtılması ve uygulanması gibi hedefler, dersin amacına uygun ve bütünüyle ilişkilidir.

Dersin amacına yönelik uygulanan eğitimler doğrultusunda her yarıyıl sonunda adaylar final sınavlarına tabi tutulmaktadır. Müzik öğretmeni adaylarının ses performanslarının ölçüldüğü bu sınavlarda, adaylar hazırlanan repertuarı eşlik ile birlikte seslendirmekte ve adayların performansları ders uzmanı öğretim elemanları tarafından puanlanmaktadır. Puanlamaların nesnel bir şekilde yapılması amacıyla ölçme araçları büyük önem taşımaktadır. Araştırmanın amacı, “Bireysel Ses Eğitimi” dersi sınavlarında kullanılmak üzere bir performans ölçeği geliştirmektir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışmada, betimsel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelinde araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde, değiştirilmeden, dış faktörlerden etkilenilmeden, olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Önemli olan, onu uygun biçimde gözleyip belirleyebilmektir (Karasar, 2006: 77).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye’deki tüm Müzik Eğitimi Anabilim Dalları oluşturmaktadır. Örneklem grubunu ise Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Adnan Menderes Üniversitesi ve Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültelerinin Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında 2017-2018 eğitim öğretim yılında öğrenim gören bireysel ses eğitimi dersi öğrencilerinden 182 öğrenci oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması

Eğitim alanındaki çalışmalarda genellikle kullanılan tarama modeli göz önünde bulundurularak, bireysel ses eğitimi alanında belgesel tarama yapılmış, ilgili üniversitelerin “Bireysel Ses Eğitimi” ders içerikleri incelenerek bir madde havuzu oluşturulmuştur. Uzman görüşlerine sunulan maddelerin, kapsam

geçerliliği alınmıştır. Görüşlere uygun olarak bazı maddeler tamamen çıkartılmış bazıları ise yeniden düzenlenmiştir.

“Sınav Performansı”, “Yarıyıl İçi Durum”, “Yarıyıl Sonu Ürün” olarak düşünülen ölçek, uzman görüşlerinin alınmasının ardından “Sınav Performansı Boyutu” ve “Yarıyıl İçi Durum Boyutu” olarak iki boyuta düşürülmüştür. “Yarıyıl Sonu Ürün” adı altında incelenecek repertuar boyutu, “Sınav Performansı” boyutuna dâhil edilmiştir. Hedef davranış olarak, sınav performansı sırasında öğrencinin sınıf düzeyine uygun bir repertuar seslendirmesi temel alınmıştır. “Yüz ve vücut hareketlerini kullanarak yorumlama” maddesi üst bilişsel beceriyi ölçtüğü dayanağı ile ölçekten çıkarılmıştır.

Ölçek maddelerinin belirsizlik durumu yaratmadan kolay anlaşılabilir ve sade olması gerekmektedir. İfade belirsizliğine yol açan maddelere yer verilmemelidir (Tezbaşaran, 1996: 12). Bu doğrultuda “Bedensel ve ruhsal olarak şarkı söylemeye hazır olma” davranışı, “İçsel (zihinsel, ruhsal) ve dışsal (bedensel) yumuşama ile şarkı söylemeye hazır olma olarak yeniden düzenlenmiştir. Bunun yanı sıra “Eşlik ile uyum içerisinde seslendirme” maddesi “Eşlik ile birlikte ritmik, melodik ve müzikal uyum içerisinde olma” olarak yeniden düzenlenmiştir. Tüm bu görüşler neticesinde “Sınav Performans Boyutu (Teknik, Müzikal Etki ve Yorumlama, Repertuar)” ve “Yarıyıl İçi Durum Boyutu” olmak üzere iki temel boyuttan ve 16 maddeden oluşan ölçek oluşturulmuştur. 5’li likert tipi ölçeği, “1-çok düşük, 2-ortanın altında, 3-orta, 4-ortanın üstünde, 5-çok iyi” seçenekleri ile derecelendirilmiş ve ölçek ön uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Ön uygulama Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı’nda uygulanan yarıyıl sonu sınavında 54 öğrencinin performansının 2 öğretim elemanı tarafından ölçülmesiyle gerçekleştirilmiştir. Ön uygulamanın ardından gerekli istatistiksel analizler yapılmış ölçeğe son hali verilmiştir. Son haline karar verilen ölçek ile veriler, örneklem grubundaki öğrencilerin performanslarının 9 öğretim elemanı tarafından puanlanmasıyla toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Elde edilen veriler tek tek çözümlenmiş ve değerlendirilmiştir. Geliştirilen ölçme aracının yapı geçerliliği için temel bileşenler analizine ve ölçme aracı kullanılarak verilen notlar ile kullanılmadan verilen notlar arasındaki korelasyona bakılmıştır. Ölçme aracının güvenilirliğini tespit etmek amacıyla hesaplanan Cronbach’s Alfa güvenilirlik katsayısı .90, Kappa puanlayıcılar arası güvenilirlik katsayısı .78 olarak bulunmuştur.

BULGULAR VE YORUM

“Bireysel Ses Eğitimi” dersi için geliştirilen ölçeğin güvenilirliğine ve geçerliliğine ilişkin bulgular ve yorumları şu şekildedir:

Bireysel Ses Eğitimi Dersi Ölçeğinin Güvenirliğine İlişkin Bulgular ve Yorum

Ölçeğin güvenilirliğini tespit etmek amacıyla iç tutarlılık (Cronbach’s Alfa) katsayısı ve Kappa puanlayıcılar arası güvenilirlik katsayısı belirlenmiştir.

16 maddeden oluşan ölçek için 54 öğrencinin performanslarına dayalı olarak iki puanlayıcının verdiği puanların ortalamasının alınıp alınamayacağı, puanlayıcıların her bir madde için verdiği puanlar arası tutarlılığa bağlıdır. Bu nedenle puanlayıcılar arası tutarlılığın istatistiksel olarak incelenmesi için Kappa puanlayıcılar arası güvenilirlik katsayısı .78 olarak belirlenmiştir. Kappa katsayısının .60’tan büyük olması puanlayıcılar arası tutarlılığın olduğunu göstermektedir (Kutlu ve diğerleri, 2010 akt. Özdemir, 2012: 37). Puanlayıcıların her bir madde için verdikleri puanların ortalamasının alınabileceği tespit edilmiştir. Ölçme aracında yer alan maddelerin birbirleriyle ne derecede tutarlı olduklarını belirlemek amacıyla yapılan iç tutarlılık testi bulguları tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Ölçme Aracının İç Tutarlılık Katsayıları

Ölçütler	α
1 İçsel(zihinsel, ruhsal) ve dışsal(bedensel) yumuşama ile şarkı söylemeye hazır olma	,900
2 Doğru duruş ile söyleme	,895
3 Nefes tekniklerini doğru uygulama	,899
4 Sesi doğru yerde üretme ve güçlendirme	,898
5 Doğru artikülasyon ve diksiyon ile seslendirme	,899
6 Rejistr geçişlerini doğal ve kolay uygulama	,897
7 Doğru entonasyonla seslendirme	,897
8 Notasyona uygun seslendirme	,895
9 Legato, staccato vb. teknikleri doğru uygulama	,899
10 Hız ifadelerine uygun seslendirme	,893
11 Gürlük ifadelerine uygun seslendirme	,899
12 Dönem, stil ve tür özelliklerine uygun seslendirme ve yorumlama	,896
13 Eşlik ile birlikte ritmik, melodik ve müzikal uyum içerisinde olma	,894
14 Ulusal ve uluslararası etüt ve eserleri, sınıf düzeyine uygun bir repertuvar ile seslendirme	,903
15 Ses üreten organları tanıma, sesi olumlu ve olumsuz etkileyen faktörleri bilme, sesi doğru kullanma ve koruma vb. davranışlara özen gösterme	,903
16 Derse devam konusunda titiz davranma	,910

Tablo 1 incelendiğinde tüm maddelerin .89 üstünde katsayıya sahip olduğu görülmektedir. Ölçeğin tamamına ait Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı ise .90 olarak belirlenmiştir. Bu değer, ölçme aracındaki maddelerin birbiriyle yüksek tutarlılıkta olduğunu göstermektedir. Ölçme araçlarında kabul edilen minimum güvenilirlik katsayısı değeri .70 olduğundan (Büyüköztürk vd., 2012: 109), oluşturulan bireysel ses eğitimi performans ölçeğinin yüksek düzeyde güvenilirliğe sahip olduğu ifade edilebilir. Güvenirliğin belirlenmesinde geliştirilen ölçeğin ne derece kararlı ölçümler yaptığını saptamak için test-tekrar test yöntemi de uygulanmıştır. Bu yöntemde, iki farklı zamanda yapılan performans değerlendirme sonuçları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını saptamak için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı formülü kullanılmıştır. Uygulama Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'nde öğrenim gören 54 öğrenciye bir dönem aryla iki kez uygulanmıştır. Yapılan iki ölçüm arasındaki ilişkiyi gösteren korelasyon katsayısı tablo 2' de verilmiştir.

Tablo 2: Geliştirilen Ölçek ile Yapılan Ön Uygulama ve Son Uygulama Arası Korelasyon Katsayısı

Geliştirilen ölçek ile ölçme	n	$\bar{x}$	Ss	korelasyon	p
Ön Uygulama	54	67,06	6,43	,688	.000*
Son Uygulama	54	66,76	8,46		

* $p < .01$

Tablo 2'de görüldüğü gibi, geliştirilen ölçek kullanılarak yapılan ön uygulama ve son uygulama arasındaki korelasyon incelendiğinde, korelasyon katsayısının .69 olduğu ve aralarında anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmektedir ($p < .01$).

Öğretim elemanlarının geleneksel yöntemle puanlamalarının kararlılığı da yine aynı yöntemle incelenmiş, elde edilen bulgular tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3: Geleneksel Yöntem ile Yapılan Ön Uygulama ve Son Uygulama Arası Korelasyon Katsayısı

Geleneksel yöntem ile ölçme	n	$\bar{x}$	Ss	korelasyon	p
Ön Uygulama	54	78,24	10,14	,718	.000*
Son Uygulama	54	76,90	8,36		

* $p < .01$

Tablo 2'de görüldüğü gibi, geleneksel yöntemle dayalı yapılan ön uygulama ve son uygulama arasındaki korelasyon incelendiğinde, korelasyon katsayısının .72 olduğu ve aralarında anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmektedir ($p < .01$). Tablo 2 ve 3'te yer alan bulgular bireysel ses eğitimi performans ölçeğinin zamana bağlı olarak kararlı ölçümler yaptığını göstermektedir. Bu ölçümlerin kararlılığı ölçme aracının güvenilirliğinin başka bir kanıtı olarak gösterilebilir.

Geliştirilen ölçeğin güvenilirliğini hesaplamak amacıyla yapılan tüm istatistiksel analizlere dayalı olarak elde edilen bulgular; tutarlı, kararlı ve dolayısıyla güvenilir bir ölçek geliştirildiğinin kanıtıdır.

Bireysel Ses Eğitimi Dersi Ölçeğinin Geçerliliğine İlişkin Bulgular

Kapsam Geçerliliği

Geliştirilen ölçeğin kapsam geçerliliğinin belirlenmesi için alanında uzman 3 öğretim elemanının görüşü alınmıştır. Uzmanların görüşleri doğrultusunda gerekli maddeler ölçekten çıkarılmış veya yeniden düzenlenmiştir. Geliştirilen ölçeğin son hali, uzmanlar tarafından bireysel ses eğitimi performansının ölçülmesinde kapsam olarak uygun bulunmuştur.

Yapı Geçerliliği

Geliştirilen ölçeğin yapı geçerliliği için temel bileşenler analizi yapılmıştır. Yapılan temel bileşenler analizinin faktör yükleri Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: Temel Bileşenler Analizi Sonuçları

Ölçüt Beceriler	Bileşen 1
1 İçsel(zihinsel, ruhsal) ve dışsal(bedensel) yumuşama ile şarkı söylemeye hazır olma	,804
2 Doğru duruş ile söyleme	,773
3 Nefes tekniklerini doğru uygulama	,755
4 Sesi doğru yerde üretme ve güçlendirme	,753
5 Doğru artikülasyon ve diksiyon ile seslendirme	,692
6 Rejistr geçişlerini doğal ve kolay uygulama	,683
7 Doğru entonasyonla seslendirme	,671
8 Notasyona uygun seslendirme	,669
9 Legato, staccato vb. teknikleri doğru uygulama	,664
10 Hız ifadelerine uygun seslendirme	,662
11 Gürlük ifadelerine uygun seslendirme	,654
12 Dönem, stil ve tür özelliklerine uygun seslendirme ve yorumlama	,637
13 Eşlik ile birlikte ritmik, melodik ve müzikal uyum içerisinde olma	,608
14 Ulusal ve uluslararası etüt ve eserleri, sınıf düzeyine uygun bir repertuar ile seslendirme	,538
15 Ses üreten organları tanıma, sesi olumlu ve olumsuz etkileyen faktörleri bilme, sesi doğru kullanma ve koruma vb. davranışlara özen gösterme	,514
16 Derse devam konusunda titiz davranma	,477
Açıkladığı Varyansın Yüzdesi	66.0

Tablo 4.6.2.2.1. incelendiğinde, ölçeğin tek bir temel yapıyı ölçtüğü görülmüştür. Ölçeğin, bireysel ses eğitimi performansının ölçülmesine ilişkin varyansın %66,0'ını açıkladığı görülmüştür. Her bir maddenin ölçme aracının genel amacına hizmet etme derecesini gösteren bileşen yükleri incelendiğinde bu değerlerin .80 ile .47 arasında değiştiği görülmüştür. Faktör yükü alt sınırının 0,30 olduğu göz önünde bulundurulduğunda tüm faktör yüklerinin belirtilen sınırın oldukça üstünde oldu görülmüştür. Bu durum tüm maddelerin ölçme aracının genel amacı olan bireysel ses eğitimi performansının ölçülmesi amacına yönelik ölçme yaptığını göstermektedir.

Hedef Dayanaklı Geçerlik

Geliştirilen ölçeğin geleneksel puanlama yöntemi ile olan ilişkisi incelenmiştir. Uygulanagelen (geleneksel) puanlama yöntemi aracılığıyla elde edilen puanlar ile ölçeğe dayalı olarak elde edilen puanlar arasındaki ilişki, pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 5'te gösterilmektedir.

Tablo 5: Ön Uygulamada Geleneksel Ölçme Yöntemi ile Geliştirilen Ölçeğe Dayalı Verilen Puanlar Arasındaki Korelasyon Katsayıları

Ölçme Yöntemi	n	$\bar{x}$	Ss	korelasyon	p
Geleneksel Ölçme	54	67,06	6,43	,690	.000*
Ölçeğe Dayalı Ölçme	54	78,24	10,14		

* $p < .01$

Tablodan 5'te görüldüğü gibi iki ölçme yöntemi arasında anlamlı bir ilişki olduğu (.69) belirlenmiştir. Bu sonucun, ölçeğin geçerliğinin belirlenmesinde önemli bir kanıt oluşturduğu söylenebilir ve bu durum ölçeğin var olan bir yöntemle olan benzerliğini göstermesi açısından da önemli görülebilir.

Madde Geçerliği

Her bir maddenin bireysel ses eğitimi performansı başarı düzeyini alt grupta ve üst grupta yer alan öğrenciler için istatistiksel olarak ayırt edebilmesi, o maddenin amacına uygun ölçme yaptığının bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Bu durumun saptanması için ölçek kullanılarak bireysel ses eğitimi performansları değerlendirilen 54 öğrenci, başarı düzeyleri bakımından %27'lik alt ve üst gruplara ayrılarak bu gruplar arasında, her bir maddeye ilişkin ölçümler üzerinden bağımsız örneklem t testi yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular tablo 6'da belirtilmiştir.

Tablo 6: Bireysel Ses Eğitimi Performansına Göre Belirlenen %27'lik Alt ve Üst Gruplar Arasında Her Bir Hedef Davranış İçin Bağımsız Örneklem T Testi Analizi

Hedef Beceri	Grup	n	x	ss	t	sd	p
1	Üst	14	3,42	,513	3,12	26	.004*
	Alt	14	3,00	,000			
2	Üst	14	4,00	,554	5,64	26	.000*
	Alt	14	3,07	,267			
3	Üst	14	3,71	,611	4,12	26	.000*
	Alt	14	2,78	,578			
4	Üst	14	3,78	,578	5,03	26	.000*
	Alt	14	2,92	,267			
5	Üst	14	3,85	,534	4,13	26	.000*
	Alt	14	3,14	,363			
6	Üst	14	3,85	,662	4,26	26	.000*
	Alt	14	2,92	,474			

7	Üst	14	4,07	,474	2,33	26	.028*
	Alt	14	3,64	,497			
8	Üst	14	4,21	,578	2,58	26	.016*
	Alt	14	3,50	,854			
9	Üst	14	3,85	,363	4,91	26	.000*
	Alt	14	3,07	,474			
10	Üst	14	4,07	,615	3,79	26	.001*
	Alt	14	3,21	,578			
11	Üst	14	3,50	,518	3,79	26	.001*
	Alt	14	2,85	,363			
12	Üst	14	3,57	,646	3,79	26	.001*
	Alt	14	2,78	,425			
13	Üst	14	4,28	,611	3,60	26	.001*
	Alt	14	3,42	,646			
14	Üst	14	4,35	,633	3,05	26	.005*
	Alt	14	3,71	,468			
15	Üst	14	3,28	,468	2,47	26	.002*
	Alt	14	2,92	,267			
16	Üst	14	4,14	,864	3,43	26	.002*
	Alt	14	3,14	,662			

* $p < .01$

Tablo 4'da görüldüğü gibi yapılan analiz sonucunda 7. Madde dışında tüm maddelerin alt ve üst grubu yeterli derecede ayırt ettiği söylenebilir. 7. Maddenin ise oldukça düşük bir farkla ayırt etme durumunu engellediği görülmektedir (0.02). 7. madde alt ve üst grubu yeterli derecede ayırt etmemesine rağmen, maddenin göreceli önemi ve temel bileşen analizi sonucunda aldığı yüksek yük nedeniyle ölçme aracında kalmasına karar verilmiştir.

Geçerlik ile ilgili tüm kanıtlar göz önünde bulundurulduğunda ölçeğin oldukça yüksek geçerliğe sahip bir şekilde ölçme yaptığı söylenebilir.

Ölçme Aracının Uygulanabilirliği

Geliştirilen ölçeğin geniş gruplarda uygulanabilirliğine bakmak amacıyla, ölçek örneklem grubunda uygulanmıştır. uygulanagelen (geleneksel) yöntemeye dayanan puanlamalar ile geliştirilen ölçme aracına dayanan puanlamalar arasındaki korelasyona bakılmıştır. Elde edilen bulgular tablo 7'de bildirilmiştir. Tablo 7: Örneklem Grubunun Geleneksel Ölçme Yöntemi ile Geliştirilen Ölçeğe Dayalı Verilen Puanları Arasındaki Korelasyon Katsayıları

Ölçme Yöntemi	n	$\bar{x}$	ss	korelasyon	p
Geleneksel Ölçme	182	79,59	10,09	,818	.000*
Ölçeğe Dayalı Ölçme	182	75,45	13,68		

* $p < .01$

Tablo 7'de görüldüğü gibi örneklem grubundan elde edilen sonuçlara bakıldığında korelasyon katsayısının .70'ten büyük olması sebebiyle, geleneksel ölçme sonuçları ile ölçek kullanılarak yapılan ölçme sonuçları arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir (.81). Bu sonuca dayanarak ölçme aracının uygulanagelen yöntemeye alternatif olarak kullanılabileceği söylenebilir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırma kapsamında incelenen literatür sonucunda Yazar (2010)'ın "Müzik Öğretmenliği Lisans Programındaki 'Bireysel Ses Eğitimi' Dersine Yönelik Performans Ölçeği Geliştirme Çalışması" adlı

yüksek lisans tezinde geliştirmiş olduğu rubrik ölçeğe alternatif olarak, bu çalışmada 5'li likert tipi "Bireysel Ses Eğitimi Performans Ölçeği" geliştirilmiştir.

Çalışma sonucunda elde edilen bulgular incelendiğinde; bireysel ses eğitimi için geliştirilen performans ölçeğinin geçerli, güvenilir, kullanışlı bir ölçek olduğu görülmüştür.

Puanlayıcıların verdiği puanların ortalamasının alınıp alınamayacağını belirlemek için yapılan Kappa puanlayıcılar arası güvenilirlik katsayısı .78 olarak belirlenmiştir. Özdemir (2012: 37), "Müziksel Okuma(Solfej) Performans Testi Tasarımı" adlı doktora tezinde elde etmiş olduğu puanlayıcılar arası Kappa katsayısının .60 üzeri olması sebebiyle puanlayıcılar arası tutarlığın var olduğu sonucuna varmıştır. Ölçme aracında yer alan maddelerin birbirleriyle ne derecede tutarlı olduklarını belirlemek amacıyla yapılan Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .90 olarak belirlenmiştir. Bu değer, ölçme aracıdaki maddelerin birbiriyle yüksek tutarlılıkta olduğunu göstermektedir. Akçay (2011: 38)'in "Gitar Eğitiminde Performans Ölçeği Geliştirme Çalışması" adlı yüksek lisans tezinde de iç tutarlık testinin sonucunun .84 olduğu ve yüksek tutarlılıkta olduğu sonucuna varılmıştır. Ölçeğin zamana bağlı olarak ne derece kararlı ölçümler yaptığını saptamak için test- tekrar test yöntemi de uygulanmıştır. Bu yöntemde, geliştirilen ölçek için iki farklı zamanda yapılan performans değerlendirme sonuçları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını saptamak için yapılan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısının .69; geleneksel yöntem kullanılarak verilen puanlar arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı ise .72 olduğu ve iki uygulama arasında da anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.

Geliştirilen ölçeğin son halinin kapsam olarak uygun olduğu ve kapsam geçerliğinin yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Yapı geçerliğinin belirlenmesi için yapılan temel bileşenler analizi sonucunda ölçeğin tek bir temel yapıyı ölçtüğü görülmüştür. Ölçek, bireysel ses eğitimi performansının ölçülmesine ilişkin varyansın %66,0'ını açıklamaktadır. Her bir maddenin ölçme aracının genel amacına hizmet etme derecesini gösteren bileşen yükleri ise .80 ile .47 arasında değişmektedir. Faktör yükü alt sınırının 0,30 olduğu göz önünde bulundurulduğunda tüm faktör yüklerinin belirtilen sınırın oldukça üstünde olması sebebiyle ölçeğin yapı geçerliği yüksektir. Dalkıran (2006: 68), "Keman Eğitiminde Performansın Ölçülmesi" adlı doktora tezinde, geliştirdiği ölçme aracının, keman performansının ölçülmesine ilişkin varyansın %70,54'ünü açıkladığını ve keman performansının ölçülmesi amacıyla yönelik ölçme yaptığı sonucuna ulaşmıştır. Geliştirilen ölçeğin geçerliğinin belirlenmesinde geleneksel puanlama yöntemi ile olan ilişkisi de incelenmiştir. Uygulanagelen (geleneksel) puanlama yöntemi aracılığıyla elde edilen puanlar ile ölçeğe dayalı olarak elde edilen puanlar arasındaki pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı .69 olarak belirlenmiştir. Madde geçerliği sonucu ise 7. Madde dışında oldukça yüksektir. 7. Madde temel bileşenler analizinde aldığı yüksek yük nedeniyle ölçekten çıkarılmamıştır.

Geliştirilen ölçeğin kullanılabilirliğini belirlemek amacıyla geleneksel yöntemle dayanan puanlamalar ile geliştirilen ölçme aracına dayanan puanlar arasındaki korelasyon sonucu .81 olduğundan ölçeğin oldukça kullanılabilir olduğu sonucuna varılmıştır.

Araştırma sonuçlarına dayalı olarak aşağıda öneriler sunulmuştur.

- Araştırma kapsamında geliştirilen Bireysel Ses Eğitimi Ölçeğinin, mesleki müzik eğitimi veren diğer kurumlarda ve Güzel Sanatlar ve Spor Liselerinin Müzik Bölümlerinde, öğretim programlarının içerikleri ile örtüştüğü takdirde bu programlarda da kullanılabileceği düşünülmektedir.
- Performans sonrasında öğrenciye geribildirim verebilmek amacıyla ölçeğin kullanılması önerilmektedir.
- Geliştirilen ölçek Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında şan derslerinde performans ölçümünde olduğu şekliyle kullanılabilir.
- Bireysel Ses Eğitimi Dersinde performans ölçme işleminin daha nesnel, geçerli, güvenilir, tutarlı olabilmesi için geliştirilen ölçeğin kullanılması önerilmektedir.
- 2018 yılında güncellenen müzik öğretmenliği lisans programında dersin adının "Ses Eğitimi" olarak değiştirildiği ve dersin 2 yarıyla düşürüldüğü görülmüştür. Ders içeriklerinin aynı olması bakımından geliştirilen ölçek, adı değişen "Ses Eğitimi" dersi sınavlarında kullanılabilir.

- Araştırma kapsamında geliştirilen ölçek, ilerleyen zamanlarda değişen eğitim-öğretim ve ölçme-değerlendirme yaklaşımları doğrultusunda gözden geçirilerek güncellenebilir.

KAYNAKÇA

Akçay, Ö. Ş. (2011). *Gitar eğitiminde performans ölçeği geliştirme çalışması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Büyüköztürk, Ş. vd. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (Geliştirilmiş 13. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Çevik, S. (1997). *Koro Eğitimi Ve Yönetim Teknikleri*. Ankara: Doruk Yayıncılık.

Çevik, S. (2006). *Müzik Öğretmenliği Eğitiminde Ses Eğitimi Alan Derslerinin Müzik Öğretmenliği Yeterlikleri Yönünden Değerlendirilmesi*. Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu Bildirisi. (26-28 Nisan 2006). Denizli: Pamukkale Üniversitesi.

Çiftçi, E. ve Kurtuldu, M. K. (2010). Yaylı Çalgılar Performans Değerlendirme Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlik Analizi. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 177-190.

Dalkıran, E. (2008). Keman Eğitiminde Performansın Ölçülmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 116-136.

Dalkıran, E. (2006). *Keman Eğitiminde Performansın Ölçülmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Egüz, S. (1991). *Toplu Ses Eğitimi I/Temel Konular*. Ankara: Ayyıldız Matbaası.

Ekici, T. (2012). Bireysel Ses Eğitimi Dersine Yönelik Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi. *GEFAD / GUJGEF* 32(3), 557-569.

Hazlett, D. E. vd. (2011). Review of the Impact of Voice Training on the Vocal Quality of Professional Voice Users: Implications for Vocal Health and Recommendations for Further Research. *Journal of Voice*, 25(2), 181-191.

Mendes, A. P. vd. (2004). Effects of Singing Training on the Speaking Voice of Voice Majors. *Journal of Voice*, 18(1), 83-89.

Özdemir, G. (2012). *Müziksel Okuma (Solfej) Performans Testi Tasarımı*. Yayımlanmamış doktora tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.

Sabar, G. (2008). *Sesimiz Eğitimi Ve Korunması*. İstanbul: Pan Yayıncılık.

Sapir, S vd. (1996). Singers' and non-singers' vocal health, vocal behaviours, and attitudes towards voice and singing: indirect findings from a questionnaire. *International Journal of Language & Communication Disorders*, 31(2), 193-209.

Saraç, G. ve Şeker, H. (2008). *Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümlerinde Çalgı Öğretimindeki Performansın Değerlendirilmesi*. Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi, 20, 99-110.

Say, A. (2005). *Müzik Sözlüğü*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

Siupsinskiene, N. & Lycke, H. (2010). Effects of Vocal Training on Singing and Speaking Voice Characteristics in Vocally Healthy Adults and Children Based on Choral and Nonchoral Data. *Journal of Voice*, 25(4), 177-189.

Stegemöller, E. L. vd. (2008). Music Training and Vocal Production of Speech and Song. *Music Perception*, 25(5), 419-428.

Karasar, N. (2006). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Tarman, S. (2016). *Müzik Eğitiminin Temelleri*. Ankara: Müzik Eğitimi Yayınları.

Tezbaşaran, A. (1996). *Likert Tipi Ölçek Geliştirme*. Ankara: Türk Psikologlar Derneđi.

Uçan, A. (1996). *İnsan ve Müzik, İnsan ve Sanat Eğitimi*. Ankara: Evrensel Müzikevi Yayınları.

Yarar, B. (2010). *Müzik Öğretmenliği Lisans Programındaki "Bireysel Ses Eğitimi" Dersine Yönelik Performans Ölçeği Geliştirme Çalışması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Ek: BİREYSEL SES EĞİTİMİ PERFORMANS ÖLÇEĞİ

BİREYSEL SES EĞİTİMİ PERFORMANS ÖLÇEĞİ

Öğrencinin Adı-Soyadı : Dersin Adı : Sınav Tarihi :		Değerlendirme							
		Çok Düşük	Ortanın Altında	Orta	Ortanın Üstünde	Çok İyi	Katsayı	Ağırlıklı Ölçüm Puanı	
Boyut	Hedef Davranış	1	2	3	4	5	Katsayı	Ağırlıklı Ölçüm Puanı	
Sınav Performans Boyutu	Teknik Boyut	İçsel(zihinsel, ruhsal) ve dışsal(bedensel) yumuşama ile şarkı söylemeye hazır olma						1x	
		Eseri doğru duruş pozisyonunda seslendirme						2x	
		Nefes tekniklerini doğru uygulama						2x	
		Sesi doğru yerde üretme ve güçlendirme						2x	
		Etüt veya eseri doğru artikülasyon ve diksiyon ile seslendirme						2x	
		Rejistr geçişlerini doğal ve kolay uygulama						1x	
		Etüt veya eseri doğru entonasyonla seslendirme						1x	
		Etüt veya eseri notasyonuna uygun seslendirme						0,5x	
		Etüt veya eserde yer alan legato,staccato vb. teknikleri doğru uygulama						0,5x	
	Müzikal Etki ve Yorumlama Boyutu	Etüt veya eseri hız ifadelerine uygun seslendirme						0,5x	
		Etüt veya eseri gürlük ifadelerine uygun seslendirme						0,5x	
		Etüt veya eseri dönem, stil ve tür özelliklerine uygun seslendirme ve yorumlama						1x	
		Etüt veya eseri eşlik ile birlikte ritmik, melodik ve müzikal uyum içerisinde seslendirme						1x	
	Repertuar Boyutu	Ulusal ve uluslararası etüt ve eserleri düzeyine uygun bir repertuar ile seslendirme						1x	
Dönem İçi Durum Boyutu	Ses üreten organları tanıma, sesi olumlu ve olumsuz etkileyen faktörleri bilme, sesi doğru kullanma ve koruma, vb. davranışlara özen gösterme						2x		
	Derse devam konusunda titiz davranma						2x		
Ağırlıklı Toplam Puan									